

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

змістового модуля

**«ПРОСВІТНИЦЬКА ТА ВИХОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ
БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ В ХХ СТОЛІТТІ»**

підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр»

Галузь знань	01 Освіта/ Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

2021 рік

Навчальна програма змістового модуля «Просвітницька та виховна діяльність публічних бібліотек України в ХХ столітті» підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2021. 9 с.

Розробник програми:

Полякова-Лагода М. В. – аспірантка кафедри загальної педагогіки та андрагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Навчальну програму змістового модуля «Просвітницька та виховна діяльність публічних бібліотек України в ХХ столітті» обговорено і схвалено на засіданні кафедри загальної педагогіки та андрагогіки

Протокол засідання кафедри № 17 від 1 вересня 2021 р.

Завідувач кафедри загальної педагогіки та андрагогіки

_____ Мокляк В. М.

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

Рецензент програми:

Цина А.Ю., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

ВСТУП

Програма вивчення змістового модуля «Просвітницька та виховна діяльність публічних бібліотек України в ХХ столітті» укладена відповідно до освітніх програм підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 014 Середня освіта (За предметними спеціальностями).

Предметом вивчення змістового модуля є просвітницька та виховна діяльність публічних бібліотек України в ХХ столітті.

Міждисциплінарні зв'язки: педагогіка, психологія, основи педагогічної майстерності, теорія і методика фахової освіти.

Мета змістового модуля: навчити майбутніх учителів теоретико-педагогічних засадам, виховним основам, організаційно-педагогічним підходам та методам поширення просвітницьких ідей публічних бібліотек України в ХХ ст., розкрити перспективні напрями упровадження їхнього досвіду у процес модернізації сучасної вітчизняної бібліотечної справи.

Завдання змістового модуля: розкрити зміст просвітницької та виховної діяльності публічних бібліотек України в ХХ ст. як невід'ємного складника тогочасного вітчизняного освітнього процесу; здійснити аналіз еволюції просвітництва, становлення і розвитку виховної діяльності публічних бібліотек; висвітлити етапи, зміст, особливості просвітницької та виховної діяльності публічних бібліотек України в ХХ ст.; обґрунтувати соціально-культурний і гуманістичний виміри ідей просвітництва та виховання діяльності публічних бібліотек; проаналізувати тенденції, особливості та закономірності просвітництва та виховання в діяльності бібліотек досліджуваного періоду; окреслити вплив просвітницько-виховної діяльності публічних бібліотек ХХ століття на розвиток сучасної вітчизняної бібліотечної справи та думки..

Програмні результати навчання:

ПРН 1.3. Знає та розуміє новітні методичні і педагогічні ідеї, підходи до навчально-виховного процесу в сучасних особистісно-зорієнтованих, розвивальних, креативних технологіях.

ПРН 1.6. Знає та використовує сучасні інформаційні та педагогічні технології навчання і виховання в професійній діяльності.

ПРН 1.7. Знає та конструює навчально-виховний процес з урахуванням конкретної дидактичної ситуації та психологічних механізмів засвоєння знань.

ПРН 1.18. Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати методики навчання та виховання за фахом, профорієнтаційної роботи для виконання освітньої програми в основній школі.

1. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий субмодуль 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОСВІТНИЦЬКОЇ І ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК У ХХ СТОЛІТТІ

Тема 1. Просвітницька і виховна діяльність публічних бібліотек як науково-педагогічна проблема

Просвітницька та виховна діяльність публічних бібліотек, як один з важливих складників вітчизняної системи неперервної освіти. Сутність поняття «просвітництво» та провідні ідеї просвітництва. Виховання як конкретне суспільно-історичне явище та соціальна інституція, спрямована на всебічний розвиток особистості. Пріоритетні ознаки просвітницької та виховної діяльності. Поняття «публічні бібліотеки» та його провідні ознаки. Логіко-герменевтичний аналіз, понятійного конструкту «просвітницька та виховна діяльність публічних бібліотек»

Тема 2. Джерельна база дослідження просвітницької і виховної діяльності публічних бібліотек

Групи джерел із вивчення генези бібліотечної галузі: нормативно-правові акти з питань функціонування та розвитку публічних бібліотек України ХХ століття; архівні джерела (світи відділів культури та освіти, документи бібліотечних з'їздів, конгресів, плани роботи та поточні документи публічних бібліотек та ін.); наративні джерела (наукові, історико-педагогічні праці, дисертації, автореферати, монографії, фахові часописи, періодичні видання, матеріали наукових конференцій та ін.); педагогічні нариси з особливостей із просвітницької та виховної діяльності відомих діячів бібліотечної справи; навчально-методична література (освітні програми, навчальні посібники, підручники, методична література з питань бібліотечного обслуговування та ін.).

Тема 3. Становлення та розвиток публічних бібліотек України до початку ХХ століття

Історико-генетичний аналіз передумов становлення та розвитку просвітницької та виховної діяльності публічних бібліотек до початку ХХ століття. Поява публічних бібліотечних закладів різних типів та контингенту їхніх користувачів. Історико-хронологічний аналіз джерельної бази дослідження та передумови становлення та розвитку просвітництва та виховання в діяльності публічних бібліотек у ХХ столітті.

Тема 4. Періодизація розвитку просвітницької і виховної діяльності публічних бібліотек у ХХ столітті

Історико-хронологічний аналіз за обґрунтованими критеріями вияву динамічних змін у просвітницькій та виховній діяльності публічних бібліотек. Обґрунтування розвитку просвітницької та виховної діяльності публічних бібліотек в Україні в ХХ столітті в єдності п'яти послідовних етапів: I – визвольно-відроджувальний (1900–1920 рр.); II – українізаційно-централізаційний (1920-ті рр.); III – адміністративно-руйнаційний (1930–1945);

IV – планово-ідеологічний (1945–1990 рр.); V – стагнаційно-трансформаційний (1990–2000 рр.).

Змістовий субмодуль 2. ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД ПРОСВІТНИЦЬКОЇ І ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК У ХХ СТОЛІТТІ

Тема 1. Особливості становлення просвітницької і виховної діяльності публічних бібліотек України (1900–1920 рр.)

Вияви громадської активності населення, діяльність культурно-просвітницьких товариств, комітетів грамотності, поява вітчизняних фахівців із бібліотечної справи; поєднання у собі руйнівних тенденцій із становленням нових традицій.

Тема 2. Розвиток діяльності публічних бібліотек у 1920-ті роки ХХ століття

Перехід на централізоване, планове розгортання мережі публічних бібліотек на обласному і районному рівнях; ліквідація неписьменності населення України. Суттєве зростання книжкових фондів бібліотек; Заідеологізованість мети і завдань, змісту просвітницької та виховної діяльності публічних бібліотек, що мала перш за все ідейно-політичну спрямованість.

Тема 3. Просвітницький та виховний потенціал діяльності публічних бібліотек України (1930–1945 рр.)

Гальмування просвітницької та виховної діяльності публічних бібліотек внаслідок переслідувань та репресій бібліотечних працівників. Започаткування галузі знань із бібліотечної педагогіки. Нанесення значної школи бібліотечній справі в Україні нацистською окупацією.

Тема 4. Планове розгортання просвітництва та виховання в діяльності публічних бібліотек у 1945–1990 роках

Післявоєнне відновлення мережі масових бібліотек. Посилення функцій «керівництва читанням». Централізація бібліотечної справи та диференціація інформаційного обслуговування читачів. Прояв позитивних тенденцій звільнення бібліотек від ідеологічної цензури та активізація вивчення національно-культурної спадщини.

Тема 5. Просвітницька та виховна діяльність публічних бібліотек у незалежній Україні (1990-ті роки)

Докорінна перебудова бібліотечної справи завдяки переходу культурної сфери суспільного розвитку на новий рівень відродження національних ідей

просвітництва та виховання в незалежній Україні у поєднанні з тогочасною стагнацією діяльності публічних бібліотек. Упровадження нових технологій бібліотечного обслуговування, вивчення історії національної бібліотечної справи, включення всієї духовної спадщини українського народу та світової культури в просвітницьку та виховну діяльність публічних бібліотек.

Змістовий субмодуль 3. АКТУАЛІЗАЦІЯ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ ПРОСВІТНИЦЬКОЇ І ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК У ХХ СТОЛІТТІ

Тема 1. Тенденції, закономірності та особливості просвітницької і виховної діяльності бібліотек України у ХХ столітті

Динамічні зміни мети і завдань просвітництва та виховання в діяльності публічних бібліотек. Аналіз тенденцій, особливостей і закономірностей становлення та розвитку виховної та просвітницької діяльності публічних бібліотек в різні історичні періоди ХХ століття.

Тема 2. Узагальнення ідей та інтерпретація досвіду просвітницької та виховної діяльності публічних бібліотек України в ХХ ст. у контексті їхнього сучасного інноваційного розвитку

Шляхи, тенденції, особливості, закономірності й суперечності становлення та розвитку публічних бібліотек у сучасну добу. Теоретико-практичний та організаційний досвід просвітницької та виховної діяльності публічних бібліотек минулого століття. Паралелізм компетентнісної спрямованості просвітницької та виховної діяльності публічних бібліотек України в ХХ столітті та сучасної стратегії розвитку бібліотечної справи.

2. Рекомендована література

1. Березюк Н. Бібліотечна освіта в Україні (сторінки історії). *Бібліотечний вісник*. 2000. № 1. С. 32–34.
2. Бондаренко В. І. Бібліотечне інтернет-обслуговування: стан та перспективи: монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 276 с.
3. Бородіна Г. Г. Культурно-просвітницька значимість книгозбірень в історико-краєзнавчому контексті Півдня України. *Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20 листопада 2013 р.) / М-во культури України, Нац. іст. б-ка України, Нац. спілка краєзнавців України, КНУКіМ; [за заг. ред. О. П. Реєнта]. Київ, 2014. С. 8–11.

4. Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. Бібліотечна справа в Україні в ХХ столітті: монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Київ, 2009. 530 с.
5. Ільганаєва В. О., Слободяник М. С. Організація діяльності бібліотек: навч. посібник. Харків: [б.в.], 1993. 108 с.
6. Ісаєнко О. Інноваційні бібліотечні технології інформаційного обслуговування: монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2011. 158 с.
7. Каліберда Н. Система обслуговування читачів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Історія формування та тенденції розвитку. 1918–початок 90-х років: дис. канд. істор. наук: 07.00.08. **Київ, 1999. 198 с.**
8. Ківшар Т. І. Головні напрямки бібліотечної політики в добу Української революції. *Архівна та бібліотечна справа в Україні доби визвольних змагань (1917–1921 рр)*: зб. наук. праць. Київ, 1998. С. 94–97.
9. Кулик Є. В. Інноваційні інтерактивні канали взаємодії бібліотек з юнацькою аудиторією як засіб модернізації бібліотечно-інформаційного обслуговування юнацтва в Україні: автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 18 с.
10. Липак Г. І. Формування консолідованих інформаційних ресурсів бібліотек, архівів та музеїв територіальних громад: автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.03. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 22 с.
11. Лобода С. М. Педагогічна преса як чинник формування педагогічної творчості вчителя в історії розвитку української освіти (ХХ століття): дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Луганський нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. Луганськ, 2011. 462 с.
12. Медведєва В. М. Еволюція дистантних форм бібліотечної роботи як спосіб розширення доступу користувачів до бібліотечних фондів (1990-2009): автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 18 с.
13. Новальська Т. В. Бібліотечне читачезнавство в Україні: історія, теорія, практика: монографія. Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ: Ліра-К, 2018. 350 с.
14. Онищенко О. Українські бібліотеки у 90-х роках ХХ ст.: основні тенденції розвитку та напрями діяльності. *Бібліотечний вісник*. 2009. № 3. С. 12–23.
15. Полякова-Лагода М. В. Виховний потенціал публічних бібліотек України на сучасному етапі. *Дидаскал: часопис: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю «Трансформації вищої педагогічної освіти: світовий і український контекст»*, 16–17 лист. 2021 р. / Кафедра загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2021. № 22. С. 164–165.
16. Сєдих В. В. Історія бібліотечної справи в Україні: навч. посіб. / В. В. Сєдих; наук. ред. Н. М. Кушнарєнко. Харків: ХДАК, 2013. 212 с.

17. Слободяник М. С. Комітет для заснування Національної бібліотеки Української держави: основні напрямки і результати діяльності. *Архівна та бібліотечна справа в Україні доби визвольних змагань (1917–1921)*: зб. наук пр. Київ, 1998. С. 108–117.

18. Шемаєв С. О. Взаємодія бібліотек, музеїв, архівів у комунікаційному просторі України: автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03. Харків. держ. акад. культури. Харків, 2016. 20 с.

3. Інформаційні ресурси

1. <http://www.mon.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

2. Літературно-методичні фонди кафедри загальної педагогіки та андрагогіки, електронні ресурси комп'ютерних класів факультетів, а також бібліотеки Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені І.П. Котляревського (адреса: м. Полтава, вул. Небесної сотні 13).

3. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання:

– *теоретичні*: усна відповідь, участь у навчальному діалозі, відповідь на поставлене викладачем проблемне питання, виконання завдань у структурі лекцій, винесених на самостійне опрацювання, ознайомлення з державними документами тощо, законспектована відповідь на питання самопідготовки, конспект першоджерел до однієї з тем змістового модуля, анотація прочитаної наукової літератури з теми модуля, бібліографічний покажчик наукових статей щодо розкриття актуальних проблем просвітницької та виховної діяльності публічних бібліотек, конспект з теми модуля, що не включений до змісту навчальної програми, написання контрольних модульних робіт;

– *практичні*: виконання практично-дослідницьких вправ і завдань, участь у моделюванні педагогічної ситуації, розв'язання проблемної ситуації, виконання письмової роботи, термінологічний диктант, виконання тестових завдань;

– *творчі*: участь у роботі наукової творчої групи, індивідуальна науково-дослідна експериментальна робота, участь в олімпіадах, написання і захист реферату, підготовка наукової публікації, виступ на конференції, виготовлення наочного матеріалу (схем, діаграм, таблиць) до практичних і лабораторних занять.